

תקציר

מחבואים: לונדון של ברנר כצומת פואטי בעלילת המודרניזם העברי המוקדם

דינה ברדיצ'בסקי

במוקד מאמר זה עומדת יצירתו הלונדונית של יוסף חיים ברנר מן השנים 1904–1907. המאמר בוחן את השפעתן של הטלטלה ההיסטורית והגירת המונים מרוסיה לאירופה בראשית המאה העשרים – נתיב התנועה החדש שלונדון הייתה לצומת חשוב בו – על התהליך המודרניזציה המואץ של הספרות העברית בשנים אלה. המחברת מבקשת להראות שהנדידה ללונדון סימלה תפיסה אסתטית חדשה של המרחב הספרותי בתרבות העברית והייתה זרו מכריע בהתהוותה של תפיסה זו. בשנים אלה עלה לראשונה בספרות העברית המושג החדש אוטונומיה ספרותית, והמרחב הספרותי תואר מחדש – לא עוד כשיקוף או המשך של המציאות ההיסטורית הריאלית, אלא כממד הנבדל מן הריאליה ההיסטורית וזר לה. אצל ברנר התהליך הזה ניכר בעוצמה בייצוגים חדשים של ראייה ונראות. בדומה לדרכם של מהגרים, פליטים ומסתננים, שהישרדות במציאות של נדידת המונים תובעת מהם להערים על השיטה ולהסתתר מעין רואה, כך הכתיבה עצמה מצטיירת בשנים אלה לאור הדימוי של הנתין הסורר המבקש להעלים את עקבותיו ולטשטש את שדה הראייה. הטכניקות החדשות של טשטוש השדה והחשכת המראה הנגלה ביצירת ברנר משנות הנדודים הן ניצנים מוקדמים של תפיסות אסתטיות מודרניסטיות של הבדידות המהותית של הכתיבה. בחינת התרחשותם של התהליכים הפואטיים הללו בהקשר של השיח ההיסטורי מאפשרת לחשוף אחדים מן השורשים החווייתיים והיסודות הפוליטיים של השפה המודרניסטית היהודית של ראשית המאה.

ד"ר דינה ברדיצ'בסקי, Leibniz Institut für jüdische Geschichte und Kultur – Simon Dubnow, Goldschmidtstr. 28, Leipzig 04103
dina.doar@gmail.com